

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Piotrowska
Sędziowie:	SSA Walter Komorek SSA Iwona Biedroń (spr.)
Protokolant:	Małgorzata Kurek

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2012 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **S.A. z siedzibą w K.**

przeciwko **J. W.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 26 października 2011 r. sygn. akt I C 1230/10

1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt I w części w jakiej zasądzono od pozwanego na rzecz strony powodowej ustawowe odsetki

- od kwoty 17.753 zł za okres od 11.11.2005r. do 28.09.2009r.

- od kwoty 70.000 zł za okres od 11.11.2005r. do 1.03.2006r.

- od kwoty 30.000 zł za okres od 11.11.2005r. do 11.01.2007r.

- od kwoty 6.622 zł za okres od 11.11.2005r. do 28.09.2009r. i w tym zakresie postępowanie umarza;

2. zmienia zaskarżony wyrok w pkt II w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej dalszą kwotę 106.621,11 zł (sto sześć tysięcy sześćset dwadzieścia jeden złotych 11/100) z ustawowymi odsetkami od kwoty 99.999,11 zł od dnia 29.09.2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 6.622 zł od dnia 8.09.2011r. do dnia zapłaty oraz w pkt III i IV w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 12.519 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. oddala dalej idącą apelację pozwanego i strony powodowej;

4. zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 8.032 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Strona powodowa (...) S.A. Oddział we W. (obecnie (...) S.A. w K.) wniosła pozew przeciwko pozwanemu J. W. o zapłatę kwoty 124.374,11 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 01.08.2002 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu tytułem naprawienia szkody, wyrządzonej czynem niedozwolonym – przestępstwem oszustwa, za które pozwany został skazany prawomocnym wyrokiem.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc, że nie popełnił zarzucanych mu w postępowaniu karnym czynów, gdyż należności strony powodowej za dostarczaną energię elektryczną były regulowane, zarzucił ponadto, że na pozostałych współsprawców nałożono w postępowaniu karnym obowiązek naprawienia szkody.

Wyrokiem z dnia 02.03.2010 r. (k. 70) Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 124.375 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29.08.2009 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt III).

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 17.09.2010 r. (k. 185) uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, nakazując zbadanie wysokości szkody, poniesionej przez stronę powodową a wyrządzonej czynem niedozwolonym jakiego dopuścił się pozwany.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 26.10.2011 r. (k. 291) zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 17.753 zł wraz z ustawowymi odsetkami, liczonymi od dnia 11.11.2005 r. do dnia zapłaty oraz odsetki ustawowe od kwot: 70.000 zł od dnia 11.11.2005 r. do dnia 01.03.2006 r., od 30.000 zł od dnia 11.11.2005 r. do dnia 11.01.2007 r. oraz od 6.622 zł od dnia 11.11.2005 r. do dnia 07.09.2011 r. (pkt I), oddalił dalej idące powództwo (pkt II), zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 3.983,61 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III) oraz orzekł o brakujących kosztach sądowych (pkt IV).

Istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy, przedstawiały się następująco.

Strona powodowa jest następcą prawnym Zakładu (...) S.A. we W.. W 2001 r. przeprowadzono w nim kontrolę wewnętrzną, dotyczącą nieprawidłowości rozliczeń za energię elektryczną w okresie styczeń 1995 r. – czerwiec 1999 r. Stwierdzono wówczas, że E. O., odpowiedzialna w Zakładzie (...) za prawidłowe wprowadzanie do systemu informatycznego (...) wpłat dokonywanych przez odbiorców, wprowadzała do systemu fikcyjne wpłaty, które nigdy nie miały miejsca, doprowadzając do likwidacji długów odbiorców. Nieprawidłowości dotyczyły świadczeń należnych od następujących odbiorców: Biuro Handlowe (...) W., Biuro Handlowe (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., łącznie na kwotę 124.374,11 zł. Kwota ta widniała w systemie (...) jako zapłacona, lecz nigdy nie została przekazana Zakładowi (...) S.A. we W.. Zastosowana w raporcie wewnętrznym metodologia wyliczenia szkody jest prawidłowa i została zweryfikowana w postępowaniu karnym, prowadzonym przeciwko pozwanym.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 24.09.2008 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uznał J. W. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., polegającego na tym, że w okresie od listopada 1996 r. do maja 1999 r. we W. i w T., działając wspólnie i w porozumieniu z R. S. (1) i z E. U., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru jako właściciel biura handlowego (...) sp. z o.o., Biura Handlowego (...) oraz jako prokurent „(...)” sp. z o.o. zlecał R. S. (1) rozliczenia z Zakładem (...) S.A. i jednocześnie przekazywał mu pieniądze w celu ich dalszego przekazania pracownicy zakładu E. O., która w zamian anulowała tym firmom należności z tytułu dostaw energii elektrycznej, mimo że w rzeczywistości wpłaty takie nie miały miejsca, czym działała na szkodę Zakładu (...) S.A., na łączną kwotę 124.374,11 zł.

Należności strony powodowej z tytułu dostawy do wymienionych podmiotów energii elektrycznej w okresie listopad 1996 – maj 1999 wynosiły łącznie 124.374,11 zł.

W postępowaniu karnym strona powodowa wystąpiła z powództwem adhezyjnym, domagając się od wszystkich oskarżonych solidarnie odszkodowania. Sąd pierwszej instancji pozostawił powództwo bez rozpoznania. Sąd Apelacyjny uchylił natomiast nałożony na pozwanego probacyjny obowiązek naprawienia szkody.

Skazana wespół z pozwanym E. O., na którą Sąd karny nałożył obowiązek naprawienia szkody w wysokości 100.000 zł, spełniła świadczenie w całości, przekazując 70.000 zł w dniu 02.03.2006 r., a kwotę 30.000 zł w dniu 12.01.2007 r. Drugi ze skazanych, R. S. (1), zapłacił z tego tytułu kwotę 6.622 zł.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie częściowo, tj. co do kwoty 17.753 zł.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż z mocy przepisu art. 11 k.p.c. był związany ustaleniami, dokonanymi w prawomocnym wyroku skazującym pozwanego za czyn z art. 286 § 1 k.k. na szkodę strony powodowej. Związanie dotyczyło faktu popełnienia przestępstwa, co wykluczało badanie w postępowaniu cywilnym, czy pozwany dokonywał płatności należnych stronie powodowej w wykonaniu umowy sprzedaży energii elektrycznej. Sporna między stronami okazała się wysokość szkody, a Sąd cywilny nie był w tym zakresie związany ustaleniami wyroku skazującego.

Strona powodowa wywiodła swe roszczenie z przepisu art. 415 k.c.

Szkoda strony powodowej polegała na nieuzyskaniu, w wyniku przestępnych działań pozwanego i pozostałych skazanych, należności za dostarczoną pozwanemu energię elektryczną. Pozwany ostatecznie nie kwestionował tego, iż należności te wynosiły 124.374,11 zł, zarzucał jedynie, że należności te w istocie zostały uregulowane, a zarzucanego mu czynu nie popełnił.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że nie miało znaczenia, iż energia elektryczna tylko w części została dostarczona pozwanemu jako osobie fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, w pozostałej natomiast spółkom kapitałowym przez niego reprezentowanym, albowiem strona powodowa nie dochodziła zapłaty za dostarczoną energię, lecz żądała naprawienia szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym pozwanego, a polegającym na popełnieniu przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. Pozwany z mocy przepisu art. 441 § 1 k.c. odpowiadał za wyrządzoną szkodę solidarnie z E. O. i R. S. (1). Okoliczność nałożenia na nich obowiązku naprawienia szkody w wyroku skazującym nie stała na przeszkodzie w uwzględnieniu powództwa co do zasady, wpływając jedynie na wysokość zasądzzonego świadczenia, gdyż zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników solidarnych zwalnia pozostałych dłużników (art. 366 § 1 k.c.). Sąd pierwszej instancji uwzględnił zatem, że E. O. dokonała na rzecz strony powodowej wpłaty kwot: 70.000 zł w dniu 02.03.2006 r. i 30.000 zł w dniu 12.01.2007 r., co zwolniło pozwanego do kwoty 100.000 zł. Również wpłata w kwocie 6.622 zł., dokonana przez R. S. (1), odpowiadającego jako dłużnik solidarny, spowodowała zwolnienie pozwanego co do tej właśnie wysokości. Natomiast pozwany nie odpowiadał solidarnie z H. K., a zatem szkoda wyrządzona przez tę osobę oraz dokonane przez nią wpłaty nie mogły być brane pod uwagę w toczącym się postępowaniu. Twierdzenia strony powodowej, że na skutek działań E. O., R. S. (1) i H. K. poniosła szkodę w wysokości 840.873,18 zł, nie miały zatem znaczenia. Nadto, w sytuacji, gdy każdy z dłużników solidarnych odpowiada w różnej wysokości za szkodę, górną granicę odpowiedzialności pozwanego stanowi kwota, jaką jest on obowiązany świadczyć bezpośrednio wierzycielowi. W sprawie była to kwota 124.374,11 zł. Przy uwzględnieniu wpłat dokonanych przez pozostałych dłużników solidarnych, na rzecz strony powodowej Sąd pierwszej instancji na podstawie przepisu art. 415 k.c. zasądził od pozwanego kwotę 17.753 zł.

Podstawą rozstrzygnięcia w zakresie odsetek za opóźnienie był przepis art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Sąd pierwszej instancji przyjął, iż pozwany pozostawał w opóźnieniu od dnia następującego po doręczeniu mu wezwania do zapłaty, którym był odpis pozwu adhezyjnego. Skoro pozwany w postępowaniu karnym złożył odpowiedź na taki pozew w dniu 10.11.2005 r., to najpóźniej w tym dniu doręczono mu wezwanie do zapłaty. Stąd też odsetki zasądzono od dnia 11.11.2005 r.

Sąd pierwszej instancji przyjął też, iż częściowe wykonanie zobowiązania przez dłużników solidarnych, odpowiadających wspólnie z pozwanym, nie pozbawiało strony powodowej prawa do żądania odsetek za opóźnienie od spełnionego świadczenia, liczonych od wymagalności świadczenia do dnia dokonania zapłaty przez poszczególnych dłużników solidarnych. Stąd też zasądził dodatkowo od pozwanego na rzecz strony powodowej odsetki ustawowe od kwoty 70.000 zł i 30.000 zł od dnia 11.11.2005 r. do dnia wpłaty tych kwot przez E. O. oraz od kwoty 6.622 zł, wpłaconej przez R. S. (1), od dnia 11.11.2005 r. do dnia 07.09.2011 r., w którym strona powodowa przyznała fakt wpłaty, a zatem najpóźniej tego dnia musiała otrzymać wskazaną kwotę.

W pozostałym zakresie, tj. co do kwoty 106.022 zł oraz dalej idącego żądania zapłaty odsetek, Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo.

Koszty procesu Sąd rozdzielił stosunkowo (art. 100 zd. 1 k.p.c.).

Od powyższego wyroku apelację wywiodły obie strony.

Pozwany (k. 319) zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo, zarzucając błędne ustalenie przez Sąd pierwszej instancji, iż pozwany wyrządził szkodę w mieniu strony powodowej i że jego działanie pozostaje w związku przyczynowym ze szkodą. Podniósł, że nie popełnił przypisywanego mu przestępstwa i zakwestionował w związku z tym dopuszczalność przypisania mu odpowiedzialności odszkodowawczej. Zarzucił niewykazanie przez stronę powodową wysokości poniesionej szkody. Podniósł, że nie powinien odpowiadać jako jedyny ze skazanych. Nadto, zakwestionował dopuszczalność przypisania mu odpowiedzialności za zobowiązania innych podmiotów prawa. Zarzucił, że reprezentowane przez niego spółki nie otrzymywały monitów od strony powodowej.

W oparciu o powyższe zarzuty i argumenty pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez oddalenie uwzględnionego powództwa.

Strona powodowa zaskarżyła punkty II, III i IV wyroku (k. 323)

- 1) błędnych ustaleń faktycznych, polegających na przyjęciu, że orzeczony prawomocnym wyrokiem skazującym obowiązek naprawienia szkody, nałożony na E. O. i R. S. (1) (odpowiednio 100.000 zł i 372.541,90 zł) dotyczył wyłącznie tej szkody, którą wymienieni skazani popełnili wspólnie i w porozumieniu z pozwanym;
- 2) nierozpoznanie istoty sprawy, wyrażające się w oddaleniu powództwa z uwagi na wpłaty dokonane przez E. O. i R. S. (1), bez uprzedniego zbadania, jaką szkodę miały naprawić wskazane wpłaty.

W oparciu o powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje obu stron okazały się częściowo zasadne.

Na pierwszej kolejności należy podkreślić, że w sprawie doszło do nieważności postępowania co Sąd Apelacyjny stwierdził z urzędu rozpoznając sprawę w granicach apelacji pozwanego (art. 378 § 1 k.p.c.). Pozwany podał, iż zaskarża wyrok w całości, jednakże należało mieć na uwadze, iż apelację sporządził osobiście, jako wartość przedmiotu zaskarżenia podał 17.753 zł, a wywody swe skierował w całości przeciwko punktowi I zaskarżonego wyroku, w którym zasądzono od niego na rzecz strony powodowej kwotę 17.753 zł oraz odsetki ustawowe od kwot szczegółowo wskazanych w punkcie I wyroku, za konkretne okresy opóźnienia. Ostatecznie zatem Sąd Apelacyjny przyjął, iż pozwany zaskarżył jedynie punkt I wyroku sądu pierwszej instancji oraz rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji jak wyżej wskazano zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej:

- 17.753 zł wraz z ustawowymi odsetkami, liczonymi od dnia 11.11.2005 r. do dnia zapłaty;
- odsetki ustawowe od kwoty 70.000 zł (wpłata dokonana przez E. O.) za okres od dnia 11.11.2005 r. do dnia 01.03.2006 r.;
- odsetki ustawowe od kwoty 30.000 zł (wpłata dokonana przez E. O.) za okres od dnia 11.11.2005 r. do dnia 11.01.2007 r.;
- od kwoty 6.622 zł (wpłata dokonana przez R. S. (1)) za okres od dnia 11.11.2005 r. do dnia 07.09.2011 r.

Strona powodowa żądała zasądzenia kwoty 124.374,11 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 01.08.2002 r. do dnia zapłaty. Wyrokiem wydanym przy pierwszym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 124.375 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29.09.2009 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalając w punkcie II powództwo w pozostałym zakresie. Wyrok ten zaskarżył wówczas jedynie pozwany, przy czym choć wskazał w apelacji, że zaskarża wyrok w całości, to mając na uwadze wnioski apelacji, w których pozwany domagał się oddalenia powództwa, przyjęć należy, że zaskarżył wyrok w pkt I uwzględniającym powództwo a nie w pkt II, w którym zostało ono oddalone w zakresie odsetek od należności głównej za okres od 1.08.2002 r. do dnia 28.09.2009 r. Należy podkreślić, że oddalenia powództwa w zakresie odsetek od kwoty 124.374,11 zł za okres 01.08.2002 r. – 28.09.2009 r. nie zaskarżyła strona powodowa, a zatem orzeczenie w tym zakresie stało się prawomocne, Sąd drugiej instancji uchylił bowiem zaskarżony wyrok z dnia 02.03.2010 r., co – wobec braku skutecznego zaskarżenia punktu II tegoż wyroku z dnia 17.09.2010 r. oznacza, że rozstrzygnięcie w przedmie oddalenia powództwa o zapłatę odsetek od kwoty 124.374,11 zł za okres 01.08.2002 r. – 28.09.2009 r. stało się prawomocne. Wobec tego Sąd przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie mógł wypowiedzieć się na temat tego roszczenia, a rozstrzygnięcie obejmujące zasądzenie odsetek za okres do dnia 28.09.2009 r. włącznie, a to:

- od kwoty 17.753 zł za okres 11.11.2005 r. – 28.09.2009 r.;
- od kwoty 70.000 zł za okres 11.11.2005 r. – 01.03.2006 r.;
- od kwoty 30.000 zł za okres 11.11.2005 r. – 11.01.2007 r.;
- od kwoty 6.622 zł za okres 11.11.2005 r. – 28.09.2009 r.,

stanowiło rozstrzygnięcie w sprawie prawomocnie osądzonej.

Z tej też przyczyny należało na podstawie przepisu art. 386 § 3 k.p.c. uchylić zaskarżony wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcie w przedmiocie wyżej wskazanym i postępowanie w tym zakresie umorzyć jako niedopuszczalne, gdyż dotknięte nieważnością o jakiej mowa w art. 379 pkt 3 k.p.c.

Następnie należało się odnieść do zarzutów stron dotyczących dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych. Sąd Apelacyjny podziela zarzuty strony powodowej, że ustalenia te są niepełne nie obejmują bowiem, kwestii związanych z zakresem odpowiedzialności odszkodowawczej osób trzecich a mianowicie R. S. (1) i E. O.. Wobec tego Sąd Apelacyjny uzupełnił stan faktyczny sprawy o następujące ustalenia:

R. S. (1) został prawomocnie skazany za oszustwa na szkodę poprzednika prawnego strony powodowej - Zakładu (...) S.A. we W. w następstwie czego wyłudził łącznie kwotę 840.873,18 zł oraz nałożono na niego na podstawie art. 72 § 2 k.k. obowiązek naprawienia szkody w łącznej kwocie 372.541,90 zł.

Dowód: okoliczność bezsporna

E. O. została prawomocnie skazana za oszustwa na szkodę poprzednika prawnego strony powodowej - Zakładu (...) S.A. we W. w łącznej kwocie 840.873,18 zł oraz nałożono na nią na podstawie art. 72 § 2 k.k. obowiązek naprawienia szkody w łącznej kwocie 100.000 zł.

Dowód: okoliczność bezsporna

Powyższe okoliczności miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, były podnoszone w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji przez obie strony (k. 35, 49, 91, 203-204), choć każda ze stron z powyższych okoliczności wywodziła inne skutki. W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, uznając za nietrafne zarzuty apelacji pozwanego, który ustalenia te kwestionował.

Pozwany kwestionował ustalenia faktyczne w zakresie sprawstwa czynu ustalonego prawomocnym wyrokiem skazującym, co stanowiło działanie z założenia bezskuteczne w świetle przepisu art. 11 zd. 1 k.p.c., przywołanego już przez Sąd pierwszej instancji. Zgodnie z powołanym przepisem, ustalenia wydanego w postępowaniu karnym, prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą Sąd w postępowaniu cywilnym. Oznaczało to, że niemożliwe było polemizowanie w postępowaniu cywilnym z dokonaniem przez Sąd karny ustaleniem popełnienia przez pozwanego czynu zabronionego z art. 286 § 1 k.k. i tym samym badanie podstaw jego odpowiedzialności odszkodowawczej. Ustalenia co do faktu popełnienia przestępstwa nie podlegały zatem jakiegokolwiek weryfikacji i musiały zostać przejęte w całości z prawomocnego wyroku skazującego, zapadłego wobec pozwanego.

Związek przyczynowo – skutkowy między działaniem pozwanego a szkodą doznaną przez stronę powodową pozostawał oczywisty, wystąpienie szkody było bowiem bezpośrednim następstwem przestępczych działań pozwanego.

Natomiast próba podważenia przez pozwanego na etapie postępowania apelacyjnego wysokości szkody oraz prawidłowości jej wyliczenia pozostawała bezprzedmiotowa z uwagi na stanowisko pozwanego, zajęte w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Na rozprawie w dniu 11.05.2011 r. (k. 254) pozwany przyznał podawaną przez stronę powodową wysokość szkody oraz czas jej powstania, zaprzeczając jedynie istnieniu własnego zobowiązania do jej naprawienia z uwagi na zapłatę wystawionych faktur za energię elektryczną oraz na naprawienie szkody przez pozostałych dłużników solidarnych. Wobec przyznania wysokości szkody zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego na wskazaną okoliczność (art. 229 k.p.c.). Nie było też podstaw do prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność, iż należności za energię elektryczną były faktycznie regulowane, a tym samym pozwany nie popełnił przestępstwa za które został prawomocnie skazany, gdyż jak wyżej wskazano, ustalenia wydanego w postępowaniu karnym, prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą Sąd w postępowaniu cywilnym. A zatem taka argumentacja pozwanego nie mogła odnieść zamierzonego skutku.

Z kolei zarzuty strony powodowej, ujęte literalnie w apelacji jako zarzuty błędnych ustaleń faktycznych, a odnoszące się do wysokości szkody, w istocie nie dotyczyły takiej materii. Ustalenia faktyczne bowiem zostały w całości poczynione w oparciu o twierdzenia strony powodowej, przyznane przez pozwanego. Również wysokość i czas wpłat konkretnych należności przez dłużników solidarnych odpowiadających wspólnie z pozwanym (E. O. i R. S. (1)) Sąd pierwszej instancji ustalił w całości na podstawie twierdzeń strony powodowej.

Strona powodowa na etapie postępowania apelacyjnego nie podważała w istocie tych ustaleń, zmierzając jedynie do wykazania, iż na podstawie ustalonego stanu faktycznego Sąd pierwszej instancji wadliwie przyjął, że zobowiązanie pozwanego wygasło na skutek wpłat dokonanych przez pozostałych dłużników solidarnych, do wysokości wpłaconych należności. Omawiana kwestia łączyła się z potrzebą jedynie uzupełnienia stanu faktycznego sprawy ustalonego przez Sąd Okręgowy o okoliczności jak już wyżej wskazano bezsporne między stronami.

Pozwany już w odpowiedzi na pozew powoływał się na skazanie E. O. o R. S. (1), także strona powodowa do tej okoliczności odwoływała się w licznych pismach procesowych.

Reasumując powyższe wywody Sąd Apelacyjny ocenił, że ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd pierwszej instancji, były prawidłowe, a po ich uzupełnieniu o wyżej wskazane bezsporne okoliczności faktyczne stanowiły podstawę rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego.

Przechodząc do rozpoznania apelacji strony powodowej, Sąd Apelacyjny podkreślił, iż nietrafny okazał się zarzut nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy. Sytuacja taka występuje wówczas, gdy np. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo na tej podstawie, że błędnie stwierdził istnienie przesłanki unicestwiającej roszczenie (np. brak legitymacji procesowej, przedawnienie roszczenia, przedwczesność powództwa) i nie rozpoznał żądania merytorycznie; gdy nie zbadał podstawy materialnej żądania pozwu albo merytorycznych zarzutów pozwanego; gdy nie wyjaśnił i pozostawił poza oceną te okoliczności faktyczne, które stanowiły przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą dochodzonego roszczenia (por. orzeczenie SN z dnia 09.01.1936 r., C II 1839/36, Zb. Orz. 1936/315; wyrok SN z dnia 23.09.1998 r., II CKN 895/97, Jurysta 1999/4/32; wyrok SN z dnia 23.09.1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22; wyrok SN z dnia 11.03.1998 r., III CKN 411/97, niepubl., cyt. za: „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze, tom. 2” pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, s. 188). Sąd pierwszej instancji nie dopuścił się żadnego z wymienionych uchybień.

Natomiast wskazywane przez stronę powodową zaniechanie ustalenia przez Sąd pierwszej instancji, na poczet którego zadłużenia (wspólnego z pozwanym czy też innego) dokonywali wpłaty E. O. i R. S. (1), było zbędne w świetle zakresu odpowiedzialności dłużników solidarnych oraz czasu jej trwania, określonego przepisem art. 366 § 2 k.c.

Zgodnie z powołanym przepisem, aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani. Z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że pozwany dopuścił się przestępstwa na szkodę strony powodowej działając wspólnie i w porozumieniu z E. O. i R. S. (1).

E. O. i R. S. (1) dopuścili się przestępstwa na szkodę strony powodowej w kwocie 840.873,18 zł i orzeczono wobec nich w oparciu o art. 72 § 2 k.k. obowiązek naprawienia szkody w kwocie odpowiednio 100.000 zł i 372.541,90 zł. A zatem co do zasady E. O., R. S. (1) i pozwany są osobami zobowiązanymi solidarnie wobec strony powodowej do naprawienia szkody powstałej na skutek przestępstwa za które zostali skazani, przy czym zakres ich świadczeń odszkodowawczych pozostaje różny. O ile świadczenie pozwanego ogranicza się do szkody ustalonej w niniejszym postępowaniu na kwotę 124.374,11 zł, to zakres szkody wywołanej przestępczymi działaniami E. O., R. S. (1) odpowiada wskazanej w wyroku karnym kwocie 840.873,18 zł.

W sytuacji, gdy zakres zobowiązania dłużników solidarnych jest różny, przepis art. 366 § 2 k.c. nie może być rozumiany tak jak to przyjął Sąd Okręgowy, że w każdym przypadku wpłaty dokonywane przez jednego z dłużników solidarnych zwalniają innego dłużnika, który odpowiada do kwoty niższej. Dłużnik solidarny, który odpowiada do kwoty niższej, nie może skutecznie powoływać się na zaspokojenie wierzyciela przez innego dłużnika solidarnego, którego zakres odpowiedzialności odszkodowawczej jest większy, gdy nie doszło do zaspokojenia wierzyciela w takim zakresie, który pozwala na ustalenie, zobowiązanie wobec wierzyciela jest niższe od kwoty, co do której ten dłużnik solidarny odpowiada. Powyższa wykładnia art. 366 § 2 k.c. uwzględnia okoliczność, iż solidarność dłużników została ustanowiona w interesie wierzyciela, w celu ułatwienia mu zaspokojenia oraz zwiększenia realności szansy na odzyskanie przysługujących mu wierzytelności.

W sytuacji, gdy wpłaty dokonane przez E. O. i R. S. (1) były niższe od szkody jaką na skutek ich przestępczych działań poniósł powód i na skutek tych wpłat szkoda powoda nie zmniejszyła się poniżej kwoty odpowiadającej zobowiązaniu pozwanego - zobowiązanie pozwanego nie wygasło.

W sytuacji, gdy E. O. i R. S. (1) odpowiadają za szkodę wyrządzoną stronie powodowej do kwoty 840.873,18 zł to dokonane przez nich łączne wpłaty kwoty 106.622 zł nie powodują zmniejszenia się szkody strony powodowej poniżej kwoty, do której odpowiada solidarnie z E. O. i R. S. (2) także pozwany. Oznacza to, że pozwany pozostaje nadal zobowiązany solidarnie z wymienionymi osobami do zapłaty kwoty 124.374,11 zł.

Tak więc aktualna pozostaje zasada wyrażona w przepisie art. 366 § 1 k.c., zgodnie z którą wierzyciel może żądać spełnienia całości lub części świadczenia od wszystkich lub tylko niektórych dłużników solidarnych. Powód był zatem uprawniony do żądania całej kwoty objętej żądaniem pozwu od pozwanego, gdyż jak wyżej wskazano wysokość szkody poniesionej przez powoda została w sprawie ustalona, natomiast jedyną przyczyną w oparciu, o którą Sąd Okręgowy

częściowo powództwo oddalił czyli zaspokojenie wierzyciela na skutek wpłat dokonanych przez pozostałych dłużników solidarnych okazała się nieuprawniona w świetle art. 366 § 2 k.c. Natomiast podnoszona przez pozwanego okoliczność, iż powód dysponuje tytułami wykonawczymi wobec dłużników solidarnych, co może doprowadzić do wzbogacenia powoda, nie ma znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy. Pozwany może bowiem gdyby po wydaniu niniejszego orzeczenia doszło do zaspokojenia wierzyciela przez pozostałych dłużników solidarnych, domagać się pozbawiania wykonalności tytułu wykonawczego w oparciu o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tej też przyczyny Sąd Apelacyjny uznał za zasadną apelację strony powodowej i na podstawie przepisu art. 386 § 1 k.p.c. dokonał zmiany punktu II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej dalszą (ponad zasądzoną w punkcie I zaskarżonego wyroku) kwotę 106.621,11 zł, stanowiącą różnicę między kwotą dochodzoną pozwem (124.374,11 zł) a kwotą zasądzoną przez Sąd pierwszej instancji (17.753 zł).

Jeżeli chodzi o roszczenie w zakresie odsetek, to z uwagi na prawomocne rozstrzygnięcie w tym zakresie wynikające z wyroku Sądu Okręgowego z dnia 2.03.2010 r. mogły być one zasądzone od dnia 29.09.2009 r., w oparciu o art. 481 § 1 k.c. Zmieniając zaskarżony wyrok w punkcie II Sąd przyjął zatem wskazaną datę i od niej zasądził odsetki od dalszej kwoty 99.999,11 zł, stanowiącej różnicę między zasądzoną w postępowaniu apelacyjnym kwotą 106.621,11 zł a kwotą 6.622 zł. Jeżeli chodzi o odsetki od kwoty 6.622 zł to Sąd drugiej instancji uchylił rozstrzygnięcie o odsetkach od tej kwoty za okres 11.11.2005 r. – 28.09.2009 r., co oznaczało, że odsetki ustawowe od kwoty 6.622 zł za okres 29.09.2009 r. – 07.09.2011 r. objęte są wyrokiem Sądu pierwszej instancji w punkcie I tiret trzecie.

Sąd Apelacyjny nie podzielił jak wyżej wskazano stanowiska Sądu pierwszej instancji co do tego, iż na skutek dokonanej przez R. S. (1) wpłaty kwoty 6.622 zł zobowiązanie pozwanego wygasło w tej części i tym samym stan opóźnienia pozwanego ustał w dniu 07.09.2011 r., stąd też od kwoty 6.622 zł zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej dalsze odsetki ustawowe (ponad zasądzone w punkcie I tiret trzecie zaskarżonego wyroku), tj. od dnia 08.09.2011 r. do dnia zapłaty.

Jeżeli chodzi o apelację pozwanego, to okazała się uzasadniona tylko w części, w jakiej Sąd Apelacyjny stwierdził nieważność postępowania. Natomiast jak wyżej wskazano, zarzuty apelacji pozwanego wymierzone przeciwko rozstrzygnięciu o żądaniu głównym, stanowiły w przeważającej części polemikę z ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego, a zatem, w świetle cytowanego przepisu art. 11 zd. 1 k.p.c., nie mogły doprowadzić do podważenia zaskarżonego wyroku, skoro niedopuszczalne było nawet prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczność faktu popełnienia przestępstwa, za które pozwany został prawomocnie skazany. Podobnie, co już szerzej omówiono, próby zanegowania ustalonej przez Sąd pierwszej instancji wysokości szkody, nie mogły odnieść zamierzonego skutku, skoro opierały się na negowaniu ustaleń dokonanych w postępowaniu karnym, a dotyczących faktu popełnienia przestępstwa. Natomiast sama wysokość należności za energię elektryczną nie była przez pozwanego kwestionowana w toku postępowania przed Sądem Okręgowym.

Na uwzględnienie nie zasługiwały też zarzuty pozwanego, podnoszące, że wobec wielości zobowiązanych, powództwo nie mogło zostać skierowane wyłącznie przeciwko niemu. Stanowisko takie pozostawało w oczywistej sprzeczności z przepisem art. 366 § 1 k.c., cytowanym przez Sąd pierwszej instancji, a dającym wyłącznie wierzycielowi prawo decydowania o tym, przeciwko któremu z dłużników solidarnych zdecyduje się wytoczyć powództwo.

Nadto, za bezpodstawne należało uznać zastrzeżenia pozwanego, dotyczące niemożności zasądzenia od niego kwoty żądanej wyrokiem z uwagi na to, że stroną umów sprzedaży energii elektrycznej były reprezentowane przez niego spółki. Sąd pierwszej instancji zasadnie podkreślił, iż przedmiotem sporu nie były należności wynikające z umowy, lecz strona powodowa domaga się w niniejszej sprawie naprawienia szkody wyrządzonej przestępnym działaniem pozwanego jako osoby fizycznej. W tej sytuacji wszelkie uwagi dotyczące stron umów pozostawały bezprzedmiotowe, podobnie, jak i brak monitów, wzywających do zapłaty za zużytą energię elektryczną, skoro strona pozwana nie dochodziła należności umownych. Data doręczenia wezwania do zapłaty w przypadku roszczeń odszkodowawczych pozostaje bowiem istotna jedynie przy ocenie daty wymagalności roszczenia (art. 455 k.c.) i tym samym popadnięcia pozwanego w stan opóźnienia.

Apelacja pozwanego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o żądaniu głównym musiała zostać zatem oddalona jako pozbawiona uzasadnionych podstaw (art. 385 k.p.c.).

Apelacja strony powodowej okazała się zatem bezzasadna tylko w części dotyczącej odsetek i tylko w tym zakresie podlegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.).

Konsekwencją zmiany rozstrzygnięcia o żądaniu głównym była modyfikacja orzeczenia o kosztach postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Strona powodowa uległa pozwanemu tylko co do nieznacznej części swego żądania odsetkowego, a zatem należał jej się od przegrywającego sprawę pozwanego zwrot kosztów procesu (art. 100 zd. 2 in principio k.p.c.). Na zasadzoną z tego tytułu kwotę 12.519 zł złożyły się: wynagrodzenie pełnomocnika strony powodowej w wysokości 3.600 zł, ustalone w oparciu o przepis § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348), opłata od pozwu w kwocie 6.219 zł, pobrana w wysokości 5% wartości przedmiotu sporu na podstawie przepisu art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594) oraz wynagrodzenie pełnomocnika za postępowanie apelacyjne, dotyczące wyroku z dnia 17.09.2010 r., w wysokości 2.700 zł (§ 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 powołanego Rozporządzenia).

Modyfikacja punktu IV zaskarżonego wyroku była wynikiem wygrania przez stronę powodową postępowania w przeważającej części, przez co brak było podstaw do obciążania jej brakującymi kosztami sądowymi na podstawie przepisu art. 113 ust. 1 u.k.s.c.

Z uwagi na to, że apelacja strony powodowej okazała się zasadna w przeważającej części, a oddalono ją jedynie w zakresie opisanej powyżej części roszczenia odsetkowego, stronie powodowej należał się od przegrywającego pozwanego zwrot kosztów postępowania apelacyjnego (art. 100 zd. 2 in principio k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c.). Na zasadzoną z tego tytułu w punkcie III wyroku kwotę 8.032 zł złożyły się: wynagrodzenie pełnomocnika strony powodowej w wysokości 2.700 zł (§ 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 powołanego Rozporządzenia z dnia 28.09.2002 r.) oraz opłata od apelacji w kwocie 5.332 zł, pobrana w wysokości 5% wartości przedmiotu zaskarżenia w oparciu o przepis art. 13 ust. 1 w zw. z art. 18 ust. 2 u.k.s.c.